

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 3 Bryne

Fylke: Hedmark

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Grye

Emne:

Bygdelag: Grye Fimmskog

Oppskr. av: Olaf Lindtoop

Gard: Tuengsberget

(adresse):

G.nr. / Br.nr.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

- 1) Det vanlige ord er bryne. Steinbryne er navn på et særskilt bryne, hvad slags bryne det er vet jeg ikke med sikkerhet, mange kaller de for Tjysilbryner.
- 2) For var det bare bryner av naturstein nu er det mest kunststein. I bygda fins ikke brynestein, men i naturbygda Ostmark på svenskesida, var det for 30 år sia et steinbrud hvor der ble hugget bryner, de såkalte Korp-Olas bryner eller manne som hogg de ut av fjellet. Lassevis av slike bryner ble kjørt over grensen og solgt i Norge, hvor de var meget etterspurd mannen som eide bruddet ble en velstående mann. Det ble tilstutt noe slutt med bryne steinen der og Korp Ola kjøpte seg en stinn gård langt ut i Sverige og det ble slutt på brynene. Det var meget gode bryner. Til god lja og en Korp-Olas bryne vil ingen slattekar grine overleste en kjøpmann på Grye Fimmskog i avisene.
- 3) Jeg har ikke hørt annet enn at det er bruk stepestein og etterpå slattet med bryne Høveltenner og barberkniver blir ennå kuerset

på særskilte bryner. Høveltenner blir kvasset på store bryner som skrues fast i høvelbenken.

4) Jeg kan huske at det ble fortalt at man brukte ut eggen på tjæen med en liten hammer. Stegri ble behandlet på samme måte. Det var omkring 1820-50 årene. De tjæer som ble brukte ut var ikke herdet som slipetjæen. Det var stättikaren som utførte tyunningen på et lite sled som han førte med seg ut på myrslåttene som låg langt tilskogs

5) Ja, enhver snikker hadde med seg en slik stein. Mann brukte som regel å ta med seg slipestein på utslåttene.

6) Her på Finnmarkens hvor der er meget stein bruker stättikaren 3 tjæer i hvert skifte. Mann måtte helst slippe tjæen

7) Det er forskjellige slags bryner, men bare et bryner til hver stättikar. Enkelte bruker brynestikker (Inkastekke) som er laget av kvare blannet med fint sand. Best er sand av fine slipesteiner som knust så fint som muligt. Som smågutten hadde vi jobb med å finne kvare til stättikarene som kokke kvaren og sandet sammen til en tykk grøt som ble smurt på en passe lang stikke ca 50 cm med skaffet.

8) Her tas tjæen av arvet da mann sliper. Mann holder eggen mot seg da mann sliper

9) Brynekat Der brukes ikke stultow her på Finnmarkens

10) Brynekutt. Som regel av tre lindet med neven

11) Kei

12) Den henger på siden

13) Mann sputter som regel på alle slags bryner

14) Brynesputt som ble brukt som skosværte da man ikke hadde annet forhånden

13) Gamle Tarsi som var en stor brallmann
tok aldrig mot et bryne fra en annen som
brynte, foren han hadde tørket av brynet
på det ene buksebeinet- like ved skoen på
innersiden. Det var som regel at der hvor
der fantes et godt bryne og flere karene kom
sammen at de brynte sine kniver, men
man tok aldrig mot et bryne som ikke
var tørket ren og tørt. Den som brynte måtte
selv spulle på brynet og tørke det av.

Tårde seg skjønne ble det gjort for at smitte
ikke skulle overføres til andre

16/ ?

17 Nei

18 Nei

19) Busto hqvä sa firmene alltid da
spullet på brynet.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

adr. NORSK FOLKEMUSEUM

BYGDØY

320